

Kritik Düşünebilme Kabiliyeti

Etkili Analiz ve Argüman Oluşturma

Stella Cottrell

palgrave
macmillan

© Çeviri ve yayın hakları Kritik Analitik Düşünme Platformuna aittir (2013).

Bölüm 1

Kritik düşünme nedir?

Bu bölümün hedefi:

- kritik düşünmenin ne olduğunu anlamak
- kritik düşünme becerisi ile ilişkili bazı faydaları tanımak
- kritik düşünme ile ilişkili bazı kişisel özellikleri tanımak
- iyi bir kritik düşünme becerisi edinmenin önündeki engelleri tanımak
- kritik düşünmeye dair şu an sahip olduğunuz algıyı değerlendirmek ve kendinizi geliştirmek için öncelik vermeniz gerekenleri belirlemektir

Giriş

Bu bölümde kritik düşünmeye giriş yapılmaktadır. ‘Kritik düşünme’ ile ne kastedildiği, kritik düşünme becerileri ve etkili kritik yaklaşımlar geliştirmenin önündeki engeller incelenmektedir. Düşüncelerini mantıklı, tutarlı ve makul bir biçimde düzenlemek çoğu insana zor gelir. Bu kitap akıl yürütme becerilerinin, kritik düşünmenin gereklerinin daha iyi anlaşılması yoluyla ve pratik yapılarak geliştirilebileceği ilkesinden yola çıkmaktadır.

Kritik düşünme bilişsel bir aktivitedir, akıllı kullanmakla ilgilidir. Kritik yönden analitik ve değerlendirmeci biçimlerde düşünmeyi öğrenmek, dikkat, kategorizasyon, seçim ve muhakeme gibi zihinsel süreçleri kullanmak anlamına gelmektedir. Ancak, daha etkili kritik düşünme becerileri geliştirme potansiyeli taşıyan birçok kişi, bunu yetersizlik haricinde, çeşitli diğer sebepler yüzünden gerçekleştirememektedir. Özellikle de kişisel ve duygusal, ya da “hissi” nedenler engel yaratabilmektedir. Bu bölüm, sizi, bu tür engellerin kendi düşünce becerilerinizi ne derece etkiliyor olabileceğini ve bu engelleri nasıl yönetebileceğinizi düşünmeye davet etmektedir.

Kritik düşünme nedir?

Bir süreç olarak kritik düşünme

Kritik düşünme çok çeşitli beceri ve tutumları içeren karmaşık bir kafa yorma sürecidir.

Şunları içermektedir:

- diğer insanların pozisyon, argüman ve sonuçlarını tespit etmek;
- kanıtları alternatif bakış açılarından değerlendirmek;
- karşıt argüman ve kanıtları adaletli biçimde tartmak;
- satır aralarını okuyabilmek, yüzeysel değil derinlemesine bakmak ve yanlış ya da adaletsiz varsayımları tespit etmek;
- hatalı mantık ve ikna yöntemleri gibi, belirli görüşleri diğerlerine göre daha çekici hale getirmeye yarayan tekniklerin farkına varmak;
- mantık ve kavrayış kullanarak, konular hakkında yapısal bir biçimde düşünmek;
- argümanların geçerli ve gerekçelendirilebilir olup olmadığı konusunda, sağlam kanıtlar ve makul varsayımlara dayanarak sonuç çıkarmak;
- Bir görüşü, başkalarını ikna edecek biçimde, yapılandırılmış, açık ve iyi düşünülmüş şekilde sunmak.

Şüphecilik ve güven

Ennis (1987) kritik düşünme ile ilişkili bir dizi eğilim ve beceri saptamıştır. Bunlar:

- şüpheci biçimde düşünebilme becerisi;
- muhakemeye dayalı düşünebilme becerisi

odaklıdır.

Kritik düşünmede şüphecilik, kibar bir biçimde şüphe duymak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, şüphecilik hayatınız boyunca duyduğunuz ve gördüğünüz hiç bir şeye asla inanmamanız gerektiği anlamına gelmez. Bu tarz bir yaklaşım yarar getirmeyecektir. Şüphecilik, o anda elinizde var olan bilginin, resmin sadece belirli bir parçası olabileceği ihtimaline açık olmak demektir. Kritik düşünme size karşınızdaki durumu analiz edebilmeniz için şüphe ve şüpheciliği yapıcı biçimde kullanma yöntemleri sağlamaktadır. Bir olgunun, doğru, etkili veya verimli olup olmayacağı

hakkında daha iyi ve bilgiye dayalı kararlar almanıza yardımcı olur. Son olarak da, bu dünyada sağlıklı biçimde varlığımızı sürdürebilmek için, en azından bazı şeylerin görüldüğü gibi olabileceği ihtimalini de kabul etmemiz gerekmektedir. Bu da güven gerektirir. Eğer doğru olarak kabul ettiklerimizin temelini açıkça analiz edebilirsek, ne zaman güven duymamız, ne zaman da şüpheli olmamız gerektiğinin ayırımına daha rahat varabiliriz.

Kişilik özelliği değil, yöntem

Bazı insanların doğal olarak daha şüpheli oldukları, bazılarının da güven duymayı daha kolay buldukları görülmektedir. Bu farklar geçmişte yaşanmış tecrübeler veya kişilik özelliklerinden kaynaklanabilir. Ancak kritik düşünme doğal özellikler veya kişilik ile değil; kanıtları belirli bir biçimde incelemeyi hedefleyen belirli bir dizi yöntem ile ilgilidir. Güvenli insanların şüpheli yapıcı biçimde kullanmalarına yardımcı olarak yöntemlere ihtiyaç duymaları gibi, şüpheli insanların da kendilerine belirli bir sonucun ortaya çıkma olasılığına güvenmelerine yardımcı olacak yapılandırılmış yaklaşımlara ihtiyaçları olabilir.

Kritik düşünme ve argümanlar

Kritik düşünmenin odağı genelde “argüman” olarak nitelendirilir. 3. Bölüm kritik düşünmede bir argümanın özelliklerinin neler olduğunu ortaya koymaktadır. Argüman, konuşma, yazı, performans veya diğer bir araç ile aktarılan mesaj olarak düşünülebilir. Kritik düşünme, açık ve gizli mesajları daha doğru saptamanıza ve bir argümanın yapılandırılış sürecini anlamana yardımcı eder.

Akıl yürütme

Kendi nedenlerinizi bilme

Kritik düşünme *akıl yürütme* ile ya da bizim *akılcı* düşünce kapasitemizle ilişkilidir. “Akılcı” sözcüğü, sorunları çözmek için “nedenler kullanma” anlamına gelmektedir. Akılcı düşünme kendimiz ile başlar. Şunları içerir:

- inandıklarımız ve yaptıklarımız için sebeplerimizin olması ve bu sebeplerin neler olduğunun farkında olmamız;

- kendi inançlarımızı ve eylemlerimizi eleştirel olarak değerlendirmemiz;
- inanç ve eylemlerimizin sebeplerini başkalarına sunabilmemiz.

Bunlar kulağa kolay gelebilir, çünkü hepimiz neye niçin inandığımızı bildiğimizi var sayarız. Ancak, bazen, neden bir şeyin doğru olduğuna inandığımız konusunda zorlandığımız zamanlarda, gördüğümüz veya duyduğumuz şeyin hikâyesinin tamamı mı yoksa sadece bir bakış açısı mı olduğu konusunda gerçekten düşünmediğimizi fark ederiz. Doğru davranış biçiminin veya doğru yorumun ne olduğundan emin olmadığımızı fark ettiğimiz durumlar da olabilir. Kendi inançlarımız ve muhakememizin temelini incelemek önemlidir, zira her tür kritik analize başlayacağımız çıkış noktası burasıdır.

Diğer insanların muhakemesinin kritik analizi

Kritik akıl yürütme genellikle diğer insanların muhakemesini göz önünde bulundurmaya içermektedir. Bu da, genel bir argümanı kavrama becerisini ve aynı zamanda da bu argümanı detaylı bir biçimde analiz etme ve değerlendirme becerilerini gerektirir.

Diğer insanların nedenlerinin kritik analizi şunları içerebilir:

- onların kendi neden ve sonuçlarını tespit etmek;
- onların bir akıl yürütme zinciri oluşturmada kullandıkları nedenleri nasıl seçtiklerini, birleştirdiklerini ve sıraladıklarını analiz etmek;
- onların temel aldıkları nedenlerin, vardıkları sonuçları destekleyip desteklemediğini değerlendirmek;
- onların kendi nedenlerinin sağlam temelli ve güçlü kanıtlara dayalı olup olmadığını değerlendirmek;
- onların akıl yürütme süreçlerindeki sorunları tespit etmek.

Nedenleri oluşturma ve sunma

Akıl yürütme kanıtları analiz etmeyi ve onlarda sonuçlar çıkarmayı içermektedir. Bu kanıtlar daha sonra, varılan sonucu desteklemek için sunulabilir. Örneğin, bugün havanın soğuk olduğunu düşünüyor olabiliriz. Bu fikre katılmayan biri bize buna

neden inandığımızı sorabilir. Bu durumda, termometrenin gösterdiği dereceyi ve hava durumu gözlemlerini kanıt olarak kullanabiliriz. Bizim böyle düşünmemizin nedenleri, hava sıcaklığının düşük olması ve yerlerde buzlanma olması olabilir. Bu gibi temel akıl yürütme örneklerini her gün kullanırız.

Mesleki ve akademik işlerimizde, genellikle bu tür akıl yürütme süreçlerimizi makaleler veya tavsiyeli raporlar gibi formel yapılar kullanarak sunmamız gerekmektedir. Bu da aşağıda belirtilenler gibi ek beceriler gerektirmektedir:

- bir sonucu destekleyecek nedenleri seçme ve yapılandırma;
- bir argümanı tutarlı bir biçimde sunma;
- mantıksal sıralama kullanma;
- akıl yürütme sürecinin sunumunda dili etkili bir biçimde kullanma

Kritik düşünme becerileri geliştirmek neden gereklidir?

Kritik düşünme becerilerinin faydaları

Başarılı kritik düşünme becerilerinin çok sayıda faydası bulunmaktadır. Örneğin:

- dikkat ve gözlemde gelişme
- okumada daha çok odaklanma
- bir metinde veya başka bir mesajda daha az önemli olan kısımlara takılmak yerine, ana noktaları belirleme becerisinde gelişme
- bir mesajdaki uygun noktalara yanıt verme becerisinde gelişme
- kendi mesajınızı karşı tarafa daha kolay aktarmanın yollarını öğrenme
- çok çeşitli durumlarda uygulamayı seçebileceğiniz analiz becerileri

Mesleki ve gündelik yaşamda faydaları

Kritik düşünme becerileri sizin düşünme ve çalışma biçiminize kesinlik getirir. Kritik düşünme uygulamalarının, neyin konu ile alakalı olduğunu, neyin olmadığını anlamada daha kesin ve net olmanıza yardım ettiğini göreceksiniz. Yukarıda belirtilen beceriler belirli bir görevin çeşitli parçalarındaki kesinlik ve doğruluğu arttırarak, problem çözme ve proje yönetimi konularında fayda sağlamaktadır. Kritik düşünme,

kesinliğinden ötürü yavaş bir süreçmiş gibi görünse de, gerekli becerileri edindiğiniz vakit, bir konuya ilişkin en temel bilgileri tespit etmeyi öğrendiğiniz için, size zaman kazandıracaktır.

Yardımcı Beceriler

Kritik düşünme bir dizi yardımcı becerilerin geliştirilmesini içermektedir. Bu yardımcı beceriler arasında şunlar yer almaktadır:

- gözlem
- akıl yürütme
- karar verme
- analiz
- muhakeme
- ikna

Gerçekçi öz-değerlendirme

Günlük hayatınız, işiniz veya geçmişte öğrenim sürecinizde karşılaştığınız zorluklarla başa çıkabilmek için bu becerilerin bir kısmını veya tamamını hali hazırda edinmiş olmanız olasıdır. Ancak, öğrenim düzeyi veya mesleki alan yükseldikçe, bu becerilerin de o ölçüde geliştirilmiş olması gerekmektedir. Bu becerileriniz ne kadar iyi olursa, karmaşık sorun ve projelere, onları başarılı bir biçimde sonuçlandıracağınıza dair bir özgüven ile başlamanız da o kadar mümkün olur.

Birçok insan muhtemelen okuma, televizyon izleme, internet kullanma gibi etkinlikler, ya da iş ve ders gibi konular sırasında gösterdikleri kritik düşünmenin niteliğini gerçekte olduğundan daha yüksek olarak değerlendirmektedir. Kendi bakış açımızın sağlam temelli olduğunu, en iyisini bizim bildiğimizi ve mantıklı ve akılselim olduğumuzu varsaymamız olağandışı bir durum değildir. Bize dışarıdan bakan diğer insanlar bu görüşümüzü paylaşmayabilir. Kendinin farkında olma becerisinin eksikliği ve zayıf akıl yürütme becerileri iş yerinde tatmin edici olmayan değerlendirmelere veya akademik çalışmalarda düşük puanlara yol açabilir. Elbette, öğretim görevlilerinden gelen yorumlar, pek çok öğrencinin daha iyi notlar alamamalarının nedeninin, çalışmalarında özenli kritik düşünme göstergelerinin bulunmaması olduğuna işaret etmektedir.

[Tabela: Sallantılı evler! Zamanla çok seveceksiniz! (Gerçekten)]

1. *"Hepsi benim eserim!"*
2. *[Yıllık öz-değerlendirmende mükemmel inşaat, pazarlama ve kişisel tanıtım becerilerin olduğu yazıyor. Ne şanslısın ki, kendi zayıf kritik düşünme becerilerim beni seninle aynı fikirde olmak zorunda bırakıyor.]*

Altta yatan beceri ve tutumlar

Kritik düşünme nadiren tamamen bağımsız olarak ortaya çıkar. Daha üst düzey kritik düşünme becerileri genellikle aşağıda sıralanan beceri ve tutumlarının bir kısmını veya tamamını gerektirmektedir.

Altta yatan beceriler

Kritik düşünme kategorizasyon, seçim, ayırım, kıyaslama ve karşılaştırma gibi bir dizi beceriyi gerektirmektedir. Bu beceriler, 2. Bölüm'de incelenmektedir.

Bilgi ve araştırma

Kritik düşünme becerisi yüksek kişiler, genellikle zayıf bir argümanı o konu ile ilgili fazla bilgileri olmasa da fark edebilirler. Ancak, genel olarak, konu ile ilgili yapılan bir zemin araştırması kritik düşünme için faydalıdır. Belirli bir konuda daha fazla bilgi edinmek, ilgili gerçeklerin, olası diğer açıklama ve seçeneklerin yeterince ele alınıp alınmadığı konusunda daha bilinçli bir biçimde muhakeme yapmanıza yardımcı olur.

Duygusal özyönetim

Kritik düşünme kulağa çok heyecanlı bir süreç gibi gelmeyebilir ancak, bu süreçte duygular, hatta hararetli yanıtlar dâhil olabilir. Akıl yürütme sürecinin birbirine karşıt bakış açıları arasında karar vermemizi gerektirdiğini düşünecek olursa, bu durum bizi şaşırtmamalıdır. Özellikle, kendi görüşlerimiz veya inançlarımızla çelişen kanıtlar hoşumuza gitmeyebilir. Eğer kanıtlar beklenmedik ve zorlayıcı bir yöne işaret ederse, bu durum beklenmedik öfke, hayal kırıklığı veya endişe duygularına sebep olabilir. Akademik dünya genellikle kendisini mantıklı ve duygulara karşı bağışık olarak görmeyi sever, bu nedenle eğer duygular gerçekten ortaya çıkarsa, bu özellikle zor bir durum olabilir. Böyle hallerde duygularınızı yönetebilmeniz yararlı bir beceridir. Eğer sakın kalabilir ve nedenlerinizi mantıklı bir şekilde sunabilirsiniz, kendi bakış açınızı daha ikna edici bir şekilde savunabilirsiniz.

Süreklilik, doğruluk ve kesinlik

Kritik düşünme doğruluk ve kesinlik içermektedir ve bu da doğru cevabın bulunması yoluna bağlı kalmayı gerektirebilmektedir. Bu da şunları içermektedir:

- *Detaylara dikkat:* konunun geneline ışık tutabilecek küçük ipuçlarını not etmek için zaman ayırmak
- *Yönelim ve paternleri tespit:* bu da bilgilerin dikkatli biçimde eşleştirilmesi, dikkatli bir veri analizi ve tekrarlama ve benzerliklerin tespiti yolu ile gerçekleştirilmektedir.
- *Tekrar:* hiç bir şeyin gözden kaçmadığından emin olmak için pek çok kez aynı zemine dönmek
- *Farklı perspektiflerden bakma:* aynı bilgiye farklı bakış açılarından yaklaşmak
- *Nesnellik:* en doğru sonucu elde etmek veya daha derinlemesine bir kavrayış kazanmak amacıyla kendi beğeni, inanç ve ilgilerinizi bir kenara bırakmak
- *Olası ve uzun süreli sonuçların dikkate alınması.* Örneğin kısa vadede iyi bir fikir gibi görünen durumların, uzun vadede daha az arzu edilecek sonuçları olabilir.

Düşünme bölümü: duygusal özyönetim

Benim için, başkaları benimde aynı fikirde olmadığında başa çıkması en güç olan duygular şunlardır:

Bunlarla şu şekilde başa çıkıyorum:

Doğru muhakeme için öz-farkındalık

Başarılı kritik düşünme, doğru muhakeme yapmayı gerektirmektedir. Yukarıda, kritik düşünmemizi etkileyen faktörlerin bilincinde olmazsak, bu sürecin tam net olmayabileceğini belirtmiştik. Bu faktörler arasında, kendi varsayımlarımız, peşin hükümlerimiz, önyargılarımız, beğenmediğimiz şeyler, inançlarımız, otomatik olarak normal ve kabul edilebilir bulduğumuz şeyler ve kendimiz ve dünya ile ilgili asla sorgulamadığımız her şey yer almaktadır.

Kritik düşünme konusunda özellikle başarılı olan insanlar, kendilerinin özellikle farkında olma eğilimindedirler. Bu kişiler, kendi kişisel motivasyonlarını, ilgilerini, önyargılarını, bilgilerini, uzmanlıklarını ve bilgilerindeki eksikleri düşünür ve değerlendirirler. Kendi bakış açılarını sorgular ve bunu desteklemek için kullanılan kanıtları kontrol ederler.

Düşünme bölümü: düşünce süreçlerime etkiler

Benim için, düşüncelerimi etkileyen ve düşünce süreçlerimi ön yargılı hale getirmemeleri için en çok farkında olmam gereken etkenler şunlardır:

Bunlarla şu şekilde başa çıkacağım:

Kendi kendinin daha çok farkında olmak cesaret ister. Kendimiz ile ilgili daha önceden bilmediğimiz şeyleri fark etmek rahatsız edici olabilir, çünkü çoğumuz kendimizi çok iyi tanıdığımızı düşünürüz. Aynı şekilde, inanç sistemlerimizi sorgulamak da zordur. Bunları, kimliğimizin bir parçası olarak görürüz ve kimliğimizin sorgulandığını hissetmek rahatsız edici olabilir.

Dahası, kritik düşünme sürecinizin sonuçları, size arkadaşlarınız, aileniz veya meslektaşlarınız arasında azınlık durumuna sokabilir. Başka hiç kimse kanıtları sizinle aynı şekilde yorumlamıyor olabilir. Alternatif bir bakış açısını savunmak, özellikle de yanılıyor olma ihtimaliniz varsa, cesaret isteyen bir iştir.

Düşünme bölümü: görüşlere karşı çıkma

Benim için, başkalarının görüşlerine karşı çıkmakta en çok zorlandığım şeyler şunlardır:

Bunlarla şu şekilde başa çıkıyorum:

Kritik düşünme için kişisel stratejiler

Aşağıda, üç öğretim görevlisi kritik düşünmeye nasıl baktıklarını anlatmaktadır:

Örnek 1

- Önce genel resmi görebilmek için hızlıca bir okuma yapabilir ve baştaki yanıtımı gözden geçirebilirim. Doğru olduğuna inandıklarımı destekliyor mu, yoksa onlarla çelişiyor mu, buna bakarım.
- Okuduklarımı, bu konuda önceden bildiklerimle ve tecrübelerimde karşılaştırırım.
- İlerledikçe, özet çıkarırım ve daha sonra gelecek konuları anlayabilmek için genel argümanı aklımda tutarım.

- 'Bana ne "satmaya" çalışıyorlar?' diye sorarak, yazarın görüşünü veya bakış açısını anlamaya çalışırım.
 - Okudukça, her bir alt bölümü kontrol eder ve burada bahsedileni anlayıp anlamadığımı kendime sorarım. Eğer anlamadıysam, tekrar bakarım - bazen ikinci okuyuşumda içerik netleşir. Eğer hala açık değilse, kendime buraya sonra tekrar gelmeyi hatırlatırım, belki de metnin devamında bu nokta netlik kazanacaktır.
 - Ardından, daha dikkatli bir biçimde okur, yazarların hangi nedenleri ortaya koyduklarını anlar ve bu konuda ikna olup olmadığıma bakarım.
 - Eğer ikna olmuşsam, neden ikna olduğumu düşünürüm. Bu alandaki uzmanlardan yararlandıkları için mi? Tam ve ikna edici görünen araştırma kanıtları var mı?
 - Eğer ikna olmamışsam, acaba bu nedendir? "İçimden bir ses" in böyle dediği için mi, yoksa ikna olmamak için gerçekten makul sebepler olduğu için mi, buna bakarım. Eğer içimden gelen sese dayanmışsam, bununla çelişen başka materyaller okuyup okumadığım gibi daha sağlam kanıtlar ararım.
 - Daha sonra, kendi görüşümü yaratırım ve kendi bakış açımın ikna edici olup olmadığını değerlendiririm. Eğer birisi buna karşı çıksa, görüşümü destekleyebilir miydim?
-

Burada, öğretim görevlisi metni okumak ve analiz etmek için kullandığı genel bir kritik düşünme stratejisini anlatıyor. Aşağıdaki örnek ise, sayfadaki sözcükler veya eleştiren diğer materyal kadar, dikkate alınması gereken daha kapsamlı hususlar da olduğunu belirtmektedir.

Örnek 2

Ben enerjimi meselenin özünü aramaya harcıyorum: gerçekte ne söyleniyor ve neden söyleniyor? Bunun yanıtları o sayfada bulunamayabilir, tartışmanın daha kapsamlı tarihinde, bir kültürel çatışmada, ya da proje parası için çatışan tekliflerde yatıyor olabilir. Genel bağlamın, popüler tartışmaların, hatta o sırada moda olan şeyleri söylüyor görünme isteğinin, belirli bir paragrafın asıl söylediklerine ne kadar sık etki ettiği, şaşırtıcıdır.

Üçüncü öğretim görevlisi de şu ana kadar söylenenlere muhtemelen katılmakla birlikte, yeni bir boyut daha eklemektedir.

Örnek 3

Asıl ustalık, ayrıntılara boğulup kalmamak; konuyla kısmen daha az ilgili bir bilgi denizi içinde önemli olanı ayırabilmektir. Sadece anlamak yetmez; bir bilginin doğru olup olmadığını, konunun özü ile ilişkili olup olmadığını, üzerinde durulması gereken en önemli nokta olup olmadığını, kullanılacak en iyi örnek olup olmadığını- ve sizin bununla ilgili olara söylediklerinizin onun adil bir yansıması olup olmadığını sürekli olarak değerlendiriyor olmanız gereklidir.

Bu üç örnek, kritik düşünme sürecinin farklı yönlerini göstermektedir:

- materyale yönelik analitik bir strateji;
- daha geniş bağlamın anlaşılması;
- değerlendirme ve seçime dayalı bir yaklaşım;
- kendi anlayış, yorum ve değerlendirmeleriniz ile ilgili öz-eleştiriye bulunma.

Akademik bağlamlarda kritik düşünme

Anlamanın gelişmesi

Öğrencilerin öğrenmekte oldukları konularda yüzeyden daha derinlere inebilmeleri ve temel kuram ve argümanlarıyla birlikte eleştirel diyaloga girebilmeleri için kritik düşünce becerileri geliştirmeleri beklenmektedir. Bu da genelde seminerlerde, sunumlarda veya notlandırılmak ya da yayınlanmak üzere hazırlanmış yazılarda eleştirel tartışmalara katılma yolu ile gerçekleşir.

Bir şeyi gerçekten anladığımız noktaya ulaşmanın en iyi yollarından biri, altta yatan araştırmayı kendi adımıza yapmak veya tekrarlamaktır. Ancak, lisans öğrencisi iken ve gerçekten gündelik hayatta da; açıkçası, karşılaştığımız her şeyi araştırarak vaktimiz olmaz. Başkalarının çalışmalarının kritik analizi, bazen, doğrudan tecrübe, uygulama ve deneylerden elde edilen derin anlayışın yerini almak zorunda kalır. Öğrencilerin, başkalarının çalışmalarını eleştirel biçimde değerlendirme becerisini geliştirmeleri gerekmektedir. Bazıları bunu kolaylıkla yapabilmektedir. Bazıları ise diğer insanların araştırma sonuçlarını, kanıt ve akıl yürütme süreçlerinin ileri sürülen ana hususları gerçekten destekleyip desteklemediğine bakmaksızın, kolayca kabul

etme ve uygulama eğilimindekiler. Örneğin, Bodner (1988), kimya öğrencilerinin 'bilgilerini, öğrendikleri dar alanının dışına uygulayamadıklarını, anlamadan "bildiklerini" ' ifade eder. Bodner'a göre, öğrencilerin, öncelikli olarak kitaplardaki standart kimya hesaplamalarına odaklanmak yerine, 'Nasıl bilebiliriz?' ve 'Neden buna inanalım?' gibi sorulara yanıt aramaları gereklidir.

Bodner'ın açıklamasının diğer konularda çalışan öğrenciler için de aynı şekilde geçerli olması muhtemeldir. Öğrencilerin ve genel olarak insanların, popülasyonun küçük bir örnekleme üzerinde yapılmış veya hatalı akıl yürütmeye dayalı, ya da artık geçerliliğini yitirmiş araştırmalara sorgusuz sualsiz güvenmeleri sık karşılaşılan bir durumdur. Küçük ve münferit projelerden gelen kanıtlar sıklıkla genel bir ilkenin çürütülemez kanıtı gibi görülür ve bazen, bu sonuçlara sanki mutlak doğrularmışçasına uzun yıllar boyu atıfta bulunulur. 8. Bölüm, kanıtların eleştirel incelenmesi ve değerlendirilmesi konularını ele almaktadır.

Düşünme Bölümü

Bodner'ın öğrencilerle ilgili yaptığı açıklamada kendinizden bir şeyler görüyor musunuz? Önerdiği yaklaşım sizin öğrenme ve anlama süreçlerinize ne gibi etkilerde bulunurdu?

Olumlular ve olumsuzlar bir arada

Akademik ortamlarda, 'eleştiri' olumsuz özelliklerle birlikte olumlu özelliklerin de analizini ifade etmektedir. Neyin işe yarayıp, neyin yaramadığını değerlendirmede, sadece zayıflıkları değil aynı zamanda güçlü ve yeterli yönleri de tespit etmek önemlidir. İyi bir kritik analiz, bir şeyin neden yeterli veya zayıf olduğunu, neden işe yarayıp, neden başarısız olduğunu açıklar. Sadece iyi ve kötü yönleri sıralamak yeterli değildir.

Kapsamlılık: hiç bir şey dışarıda bırakılmaz

İngilizce konuşulan çoğu üniversitede, öğrencilerin, saygın akademisyenlerin kuramlarını incelerken dahi olsa duyduklarına, gördüklerine ve okuduklarına eleştirel bir yaklaşım benimsemeleri beklenmektedir. Normalde, her tür kuram, bakış açısı, veri, çalışma alanı veya bir disipline olan her tür yaklaşım, kritik analize maruz

bırakılabilir. Dini vakıflar gibi bazı okullar belirli konuları sınırların dışında tutabilse de, bu durum yaygın değildir.

Kişi değil, fikir veya eylem

Genellikle, fikir, çalışma, metin, kuram veya davranış ile bunlarla ilişkili olan kişi arasında bir ayrım yapılır. Bu durum, eğer dersinizin bir gereği ise, diğer öğrencilerin çalışmalarını kritik olarak analiz ettiğiniz zaman da geçerlidir. Bu koşulda bile, insanların kendilerini yaptıkları iş ile yakından özdeşleştirdiklerini ve eleştiriye kişisel alabileceklerini hatırlamakta fayda vardır. Nezaket ve yapıcı bir yaklaşım elzemdir. Zor mesajları diğer insanların kabul edebileceği bir biçimde vermek, kritik değerlendirmenin önemli bir parçasıdır.

[Çalışman beş para etmez, ama insan olarak idare edersin, sanırım!"]

İkinci olmama

Günlük hayatımızda, her şeyin doğru ya da yanlış, siyah ya da beyaz olduğu düşüncesine kapılabiliriz. Akademik dünyada ise, yanıtlar olasılıklar çizgisi boyunca her hangi bir noktada yer alabilir. Üst düzey düşünmenin amaçlarından biri daha karmaşık ve sofistike olan ve basit yanıtları olmayan soruları ele almaktır. Siz de, bir

konudaki bilgi düzeyiniz arttıkça, basit cevaplar vermenin güçleştiğini fark etmiş olabilirsiniz.

Belirsizlik ve şüphe ile başa çıkma

Artık internetin parmak uçlarımızda olmasıyla, bir soru sorulduktan sonra dakikalar içerisinde cevabı elde etmeye alışkın hale geldik. Ancak, akademik dünyada, yeni alanlarda sorular sorulur ve yanıtları yıllar hatta ömürler boyu bulunamayabilir. Bu da, hazır yanıtlara alışkınsanız, kendinizi rahatsız hissetmenize yol açabilir. Öte yandan, bu muğlak yanıtların kabul edilebilir olduğu anlamına gelmemektedir. Akademik dergilerdeki makalelere bakacak olursanız, bunların çok yakından savunulduğunu, genelde konunun çok küçük bir yönünün büyük detay ve hassasiyet ile incelendiğini görürsünüz. Öğrencilerin de, detaylı bir akıl yürütme zincirini destekleyebilmek amacıyla, başkalarının araştırmalarından alınmış da olsa, kanıtları kullanmak için gereken becerileri geliştirmeleri beklenmektedir. Bir iş alanı veya endüstri için yapılan profesyonel araştırmalar da dâhil olmak üzere, akademik çalışmalarda, araştırmacıların inceleme yollarını ilerlerken şunları akılda tutmaları gerektiği hatırlanmalıdır:

- açık bir yanıt ortaya çıkmayabilir;
- bir yanıt elde etmek onlarca yıl alabilir;
- Araştırmacılar çok daha geniş bir resmin sadece çok küçük bir parçasına katkıda bulunuyor olabilirler.

Bir öğrenci olarak kritik düşünme şu anlamlara gelmektedir:

- tartışmakta olduğunuz konu için en iyi kanıtların nerede olduğunu bulmak;
- kanıtların farklı argümanları destekleme gücünü değerlendirmek;
- mevcut kanıtların ne yöne işaret ettiği ile ilgili ara bir sonuca varmak;
- size dinleyenlere kanıtlar boyunca rehberlik etmek ve onları sizin vardığınız sonuca taşımak amacıyla bir akıl yürütme zinciri oluşturmak;
- en iyi örnekleri seçmek;
- ve argümanınızı örneklendirecek kanıtlar sağlamak.

Kritik düşünme önündeki engeller (1)

Kritik düşünme herkes için çok kolay değildir. Engeller kişiden kişiye değişir, ancak genellikle üstesinden gelinebilecek türdendir. Bu bölüm, kritik düşünme önündeki belirli temel engelleri inceler ve sizi bunların üzerinizde etkisi olup olmadığını düşünmeye davet eder.

Eleştiri kavramının yanlış anlaşılması

Bazı insanlar, 'eleştiri' sözünün, olumsuz yorumlar yapmak anlamına geldiğini var sayarlar. Bu nedenle, bir analiz yaparken, sadece olumsuz yönlerden bahsederler. Bu terimin yanlış anlaşılması ile ilgilidir. Yukarıda da gördüğümüz üzere, kritik değerlendirme, olumsuz yönler kadar, olumluları da; işe yarayan noktalar kadar yaramayanları da saptamak anlamına gelir.

[Sanatınız, gerçek anlamda çizgi, ton, renk, duygu, kavramsal gelişim ve orijinallikten yoksun - orantısız ve ayrıca çerçevesi yok.]

Bazı diğer insanlar ise, eleştirinin özünde olumsuz bir davranış olması nedeniyle, eleştiride bulunmanın iyi olmadığını hissederler. Bazıları ise, eleştiride başarılı olurlarsa kaba biri olarak görülebileceklerinden çekinirler. Sonuç olarak da, olumsuz olduğunu hissettikleri yorumları yapmaktan kaçınır ve sadece olumlu yorumlar yaparlar. Geliştirilmesi mümkün olan konularla ilgili geri bildirim vermeyebilirler. Bu da genelde faydalı olmayan bir yaklaşımdır, zira yapıcı eleştiri belirli bir durumu netleştirebilir ve insanların ustalaşmasına yardımcı olabilir.

[Ve sen, Angela, makalen boyunca Napoleon'dan 'kadın' olarak bahsetmişsin. Ne kadar da olağanüstü derecede eşsiz ve yaratıcı bir yaklaşım!]

Kendi muhakeme becerilerimize olduğundan fazla değer biçmek

Çoğumuz kendimizi makul varlıklar olarak görmeyi severiz. Kendi düşünce sistemlerimizin en iyisi olduğuna (öyle olmasa bu inançlara sahip olmazdık) ve neyi neden yaptığımız ve düşündüğümüz konusunda makul nedenlerimiz olduğuna inanma eğilimindeyizdir.

Bu durum çoğumuz için kimi zaman doğru olmakla birlikte, insanların genel davranışını doğru yansıtan bir resim değildir. Çoğu zaman düşünce biçimimiz otomatik olarak işler. Bu da bizi günlük hayatımızda daha etkili kılar: dişimizi her fırçalayışımızda diş fırçasının güvenliğinden şüphe etmemize gerek kalmaz.

Ancak, zayıf düşünme alışkanlıklarına kapılmak da kolaydır. Zayıf muhakeme becerisi ile işlerini halledenler, ya da yetinenler, bu becerilerinin yeterli olduğunu düşünebilirler, çünkü kimse bunun tersini söylememiştir. Tartışmaları kazanmak konusunda iyi olan kişiler, bunu başarılı muhakeme yeteneği ile karıştırabilirler. Bir tartışmayı kazanmak, her zaman en doğru görüşü taşıdığınız anlamına gelmez. Karşınızdakilerin zayıf bir argümanı fark edemedikleri veya kendilerinde has bazı nedenlerle, örneğin karşıtlıktan kaçınmak için, geri çekildikleri anlamına da gelebilir. Kesin, doğru ve mantıklı olmayan düşünme biçimi, üst-düzey akademik ve

profesyonel çalışmalar için gerekli olan zihinsel becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaz.

Kritik düşünme önündeki engeller (2)

Yöntem, strateji veya pratik eksikliğı

Bazı insanlar, daha eleştirel olabilmeyi istemekle birlikte, kritik düşünme becerilerini geliştirmek için sırasıyla hangi adımları atmaları gerektiğini bilmezler. Bazı diğeri insanlar ise, okulda ve günlük hayatta karşılaşılan durumlarda kullanılan stratejilerin, daha üst düzeydeki akademik ve mesleki çalışmalar için yeterince özenli olmadığının farkında değildirler. Pek çok insan, pratik yaparak, kritik düşünme becerilerini geliştirebilir.

Uzmanları eleştirme konusunda isteksizlik

Saygı duyduğunuz insanların metinlerini veya çalışmalarını eleştirel biçimde analiz etmek konusunda doğal bir endişeniz olabilir. Konu ile ilgili çok az şey bilen öğrencilere, kendilerinden bu alanda net bir biçimde daha tecrübeli olan kişilerin çalışmalarını eleştirmelerinin istenmesi, garip görünebilir. Bazı öğrenciler, kendilerinde çok daha usta olduklarını bildikleri uzmanlara eleştiride bulunmayı çok tuhaf, kaba ya da anlamsız bulabilirler.

Eğer bu sizin için de geçerliyse, bu durumun İngilizce konuşulan pek çok üniversitede öğretimin bir parçası olduğunu aklınızda tutmanız faydalı olabilir. Kritik analiz, olağan ve beklenen bir etkinliktir. Araştırmacılar ve öğretim görevlileri, öğrencilerin yayınlanmış materyalleri bile sorgulayıp bunlara karşı çıkabilmelerini beklerler. Bu tarz düşünce biçimine alışmak bir miktar zaman alabilir.

Eğer siz, eleştirel düşünme konusunda kendinizi güvenli hissediyorsanız dahi, bunu zor bulan insanlar olduğunu hatırlınızda tutun. Dünyanın birçok yerinde, öğrencilerin, metinleri ezberlemek, bir uzmanın söylediklerini kelimesi kelimesine tekrar etmek, resimleri bire bir kopyalamak ya da hareketleri olabildiğince yakın biçimde taktik etmek gibi davranışlar aracılığı ile tanınmış uzmanlara saygı göstermeleri beklenmektedir. Tai chi ve karate gibi savaş sanatlarını öğrenenler, öğretim ve öğrenme konusundaki bu tür yaklaşımlara aşina olabilirler.

Duygusal nedenler

Duygusal öz-yönetimin kritik düşünmede önemli bir rol oynayabileceğini yukarıda görmüştük. Eleştiri yapabilmek, bir konuya birden fazla açıdan bakmanın mümkün olduğunu kabul etmek demektir. Akademik ortamlarda, bir kuramın olası sonuçları, derinden inanılan inançları ve uzun süredir var olan varsayımları sarsabilir. Bu durumu kabullenmek de, öğrenci ne kadar zeki olursa olsun, zor olabilir.

Bu durum özellikle, zeki kişiler veya akademik araştırmaların karşı çıktıkları konunun 'sağduyu' ve 'normallik' ile ilgili olduğu hallerde daha belirgindir. Derinden bağlı olunan dini, siyasi ve ideolojik görüşlere bir şekilde karşı çıkıldığını duymak oldukça zor olabilir. Bazı diğer hassas konular arasında çocuk eğitimi, cezai adalet, genetik modifikasyon ve cinsellik bulunmaktadır.

Öğrenmekte olduğumuz şeyden rahatsızlık duyuyorsak, duygusal tepkimiz düşüncelerimizi odaklamamıza yardımcı olabilir, ancak sıklıkla, bu durum net düşünme yeteneğimizi engelleyebilir. Duygusal içerik, bir argümana güç katabilir, ancak aynı zamanda onun etkisini de azaltabilir, bu özellikle de, duyguların başkalarını ikna etmek için akıl yürütme ve kanıtın yerini aldığı görülen durumlarda geçerlidir. Kritik düşünme, sizin için önemli olan inançlarınızı terk etmeniz gerektiği anlamına gelmez. Kendi bakış açınıza karşı adil olabilmeniz adına, bu inançlara dayanan argümanları destekleyen kanıtlar üzerinde daha fazla düşünmeniz anlamına gelir.

Kritik düşünme önündeki engeller (3)

Bilgi ile anlamayı birbirine karıştırmak

Öğrenme, anlayış ve içgörü geliştiren bir süreçtir. Pek çok öğretim görevlisi, alanda kullanılan metotlarda ustalık kazandırmak amacıyla aktiviteler hazırlar. Ancak

öğrenciler, bu öğretme yöntemlerinin amacını yanlış anlayabilir ve kendileri için sağlam temelli yargılar oluşturmalarına yardım edecek becerileri öğrenmek yerine gerçekleri ve yanıtları tercih edebilirler. Cowell, Keeley, Shemberg ve Zinnbauer (1995) 'öğrencilerin kritik düşünmeyi öğrenme konusunda gösterdikleri doğal direniş'ten bahsetmektedir. Cowell ve ark. Bu sorunu aşağıdaki diyalog ile özetlemektedir:

Öğrenci: 'Sizin (yani uzmanın) bana soruların yanıtlarını vermenizi istiyorum; doğru cevabı bilmek istiyorum.'

Öğretmenler: 'Sizin eleştirel düşünebilen kişiler olmanızı istiyorum, yani uzmanların yanıtlarına karşı çıkıp, aktif sorgulama yolu ile kendi yanıtlarınızı aramanızı istiyorum. Bu da çok sıkı çalışmayı gerektiriyor.'

Eğer kritik düşünmenin bazen zor olduğunu hissediyorsanız, haklısınız. Sizinle aynı fikirde olan öğretim görevlileri var. Ancak, bu zorluk olmasaydı, düşünme becerilerinizi yeni alanlara aktarıyor olmazdınız. Aslında, kritik düşünme becerilerinizi ilerletirken, 'zihin kası'nızı geliştirmiş oluyorsunuz.

Odaklanma ve detaylara dikkat etmede yetersizlik

Kritik düşünme, kesinlik ve doğruluk içerir ve bu da, detaylara iyi dikkat etmeyi gerektirir. Zayıf eleştiriler, konuya fazlaca genel bir bakışa dayalı yargılardan kaynaklanabilir. Kritik düşünme etkinlikleri, o anda elimizde olan konuya odaklanmayı ve ana konuyu teğet geçen başka ilgi çekici alanlara kaymamayı gerektirir. Argümanları eleştirel biçimde değerlendirirken, bir argümana katılmasanız bile, bunun iyi veya etkili bir argüman olduğunu düşünebileceğinizi hatırla tutmanız önemlidir.

Hangi engeller size etki ediyor?

Aşağıdaki tabloda kritik düşünce becerilerinizi etkiliyor olabileceğini düşündüğünüz tüm engelleri işaretleyiniz.

Engel	Etkisi var mı?
Eleştiri kavramının yanlış anlaşılması	
Yöntem ve strateji eksikliği	
Pratik eksikliği	
Konu hakkında daha fazla uzmanlığı olanları eleştirme konusunda isteksizlik	
Duygusal nedenler	
Bilgi ve anlamayı birbirine karıştırmak	
Odaklanma ve detaylara dikkat etmede yetersizlik	

Düşünme Bölümü

Bu engeller ile başa çıkmak için önümüzdeki bir kaç ay içinde neler yapabileceğinizi düşünün.

Kritik düşünme: Bilgi, beceri ve tutumlar

Kendi kendinizi değerlendirin

Aşağıdaki ifadelerden her biri için, yanıtınızı aşağıda belirtildiği şekilde ölçeklendirin. 'Hiç katılmıyorum' yanıtının hiç puanı yoktur.

4 = 'tamamen katılıyorum' 3 = 'katılıyorum', 2 = 'kısmen katılıyorum',

1 = 'katılmıyorum' 0 = 'hiç katılmıyorum'

	Ölçek 4-0
1. Uzmanların çalışmalarındaki olası zayıf noktaları rahatça belirtebiliyorum	
2. Bir aktivitenin tam olarak gerektirdiği şeyler konusunda odaklı kalabiliyorum	
3. 'Argüman' sözcüğünün kritik düşünmede alabileceği farklı anlamları biliyorum	
4. Bir argümanın yapısını analiz edebiliyorum	
5. Bunun beni kötü bir insan yaptığını hissetmeksizin eleştiri sunabiliyorum	
6. Akıl yürütme zinciri ile ne kastedildiğini biliyorum	

7. Şu anki inançlarımın bir konuya adil yaklaşımımı olumsuz yönde nasıl etkileyebileceğinin farkındayım	
8. Bir argümandaki muhakeme zincirini tespit ederken sabırlıyım	
9. Bir argümanda aşamaları işaret eden sinyalleri fark etmekte başarılıyım	
10. Kilit noktaları diğer materyallerden kolayca ayırabilirim	
11. Tam olarak doğru bir görüşe ulaşmak için gerçeklerin üzerinden tekrar tekrar geçmek konusunda son derece sabırlıyım	
12. Okurları ikna etmek için kullanılan adaletsiz teknikleri tespit etmekte iyiyim	
13. Satır aralarını okumakta iyiyim	
14. Bir bakış açısını destekleyen kanıtları kolayca değerlendiririm	
15. Genelde küçük detaylara dikkat ederim	
16. Farklı bakış açılarını adil biçimde tartmak bana kolay gelir	
17. Bir şeyden emin değilsem, bu konuda daha fazla bilgi edinmek için araştırma yaparım	
18. Kendi argümanlarımı net bir biçimde sunabilirim	
19. Bir argümanın nasıl yapılandırılacağını anlarım	
20. Betimsel yazılarla analitik yazıları bir birinden ayırt edebilirim.	
21. Bir argümandaki tutarsızlıkları kolayca fark edebilirim	
22. Paternleri tespit etmekte başarılıyım	
23. Kendi yetiştirme tarzımın bir konuya adil yaklaşmamı ne şekilde olumsuz etkileyebileceğinin farkındayım	
24. Kaynak materyalin nasıl değerlendirileceğini biliyorum	
25. Araştırma makalelerinde neden muğlak dil kullanıldığını anlıyorum	
100 üzerinden puan	

Puanınızın yorumlanması

Bu anketin üzerinden geçmek, kritik düşünme ile ilgili ne bilip ne bilmediğiniz hakkında bir takım sorular ortaya çıkarmış olabilir. Puanınız ne kadar azsa, kritik düşünce becerilerini o ölçüde geliştirmeniz gereklidir. 75 üzeri bir puan ise, kritik düşünme becerilerinizden çok emin olduğunuzu gösterir. Bunu eğitmenlerinizden veya meslektaşlarınızdan alacağınız nesnel geri bildirim ile kontrol etmenizde fayda vardır. Puanınız 100'den az olduğu sürece, kendinizi her zaman daha fazla geliştirme imkanınız var demektir! Eğer puanınız 45'in altındaysa ve bu kitabı tamamladıktan

sonra da hala böyle kalıyorsa, akademik rehberiniz, eğitmeniniz veya bir danışman ile zorluğun kökenine inmeniz faydalı olabilir.

Öncelikler: Kritik düşünme becerileri geliştirme

- A sütununda, kritik düşünmenin hangi yönleri ile ilgili daha fazla bilgi edinmek istediğinizi belirtin. 5 'çok önemli', 0 ise 'hiç önemli değil' anlamına gelecek şekilde 5 ile 0 arası bir değer verin.
- B sütununda, bu konuda kısa süre içerisinde gelişim sağlamanın ne kadar elzem olduğunu değerlendirin. 5 'çok elzem', 0 ise 'hiç elzem değil' anlamına gelecek şekilde 5 ile 0 arası bir değer verin.
- Önceliklerinizin nerede olabileceği konusunda fikir edinmek için A ve B sütunlarındaki puanları toplayın.
- D sütunu, bu noktada daha fazla bilgi edinmek için nereye bakmanız gerektiği konusunda size yol göstermektedir.

	Daha fazla geliştirmek istediğim yönler Yapmak istediğim şudur:	A Bu konuda daha çok şey öğrenmek istiyor musunuz? 0'dan 5'e kadar bir değer verin. 5 = 'çok önemli'	B Bunu konuyu şimdi geliştirmek ne kadar elzem? 0'dan 5'e kadar bir değer verin. 5 = 'çok elzem'	C Öncelik skoru A ve B sütunlarının puanlarını toplayın.	D Şu bölüme bakın:
1.	kritik düşünmenin faydalarını anlamak				1
2.	bir aktivitenin kesin olarak gerektirdiklerine odaklanmış kalmak				2
3.	altta yatan düşünme becerilerini geliştirmek				2
4.	küçük detaylara daha fazla dikkat etmek				2
5.	akıl yürütme zinciri ile ne kastedildiğini bilmek				3
6.	kritik düşünme amacıyla bir				3

	argümanı oluşturan parçaları tespit etmek				
7.	bir argümanda aşamaları işaret etmek için kullanılan sözcükleri tanımak				3 ve 10
8.	argümanı anlaşmazlıktan ayırt etmek				4
9.	argümanı özet, betimleme ve açıklamalardan ayırt etmek				4
10.	arka plandaki bilgiler arasından kilit noktaları seçmek				4
11.	bir argümanın yapısını analiz edebilmek				5
12.	argümanların iç tutarlılığı olup olmadığını değerlendirmek				5
13.	ara sonuç ile neyin kastedildiğini anlamak				5
14.	bir argümanın nasıl yapılandırılacağını bilmek				5, 10 ve 11
15.	satır aralarını daha iyi okuyabilmek				6
16.	altta yatan varsayımları tespit etmek				6
17.	bir argümanın ne zaman yanlış temellere dayalı olduğunu fark etmek				6
18.	ima edilen argümanları tanımak				6
19.	düz anlam ve yan anlam kavramları ile ne kastedildiğini anlamak				6
20.	sebeup, sonuç, korelasyon ve tesadüfün birbiriyle karıştırılabileceğinin farkında olmak				7
21.	'gerekli ve yeterli şartlar'ı denetleyebilmek				7
22.	okuyucuları ikna etmek için kullanılan, adil olmayan teknikleri saptamak				6, 7
23.	eşsözleri, yani gereksiz yinelemeleri fark etmek				7
24.	hatalı mantık yürütmeyi tanımak				6 ve 7
25.	kaynak materyalleri				1 ve 8

	değerlendirebilmek				
26.	otantiklik, geçerlilik ve güvenilirlik kavramlarının ne anlama geldiğini anlamak				8
27.	örneklemelerin ne zaman popülasyonu teslim ettiğini değerlendirmek				8
28.	'üçgenleme' (farklı yöntemleri bir arada kullanma) ile ne kastedildiğini anlamak				8
29.	olasılık düzeylerini denetlemek				8
30.	not tutarken kritik düşünme yöntemlerini uygulamak				9
31.	argüman yapılandırma dilini daha etkili kullanmak				3, 10 ve 11
32.	kendi argümanlarını yazılı olarak net bir şekilde sunmak				10, 11

Eylem öncelikleri

- Yukarıdaki öncelikler tablosuna tekrar bakın. En yüksek puan verdiğiniz üç konuyu belirleyin. Eğer en yüksek puanda üçten fazla konu varsa, başlangıç olarak 3 tanesini seçin.
- Sizin için anlamlı olan sözcükleri kullanarak, '... -eceğim, -acağım' şeklinde biten üç öncelik cümlesi yazın, örneğin 'Eşsözler teriminin ne anlama geldiğini öğreneceğim.'

1	-eceğim.
2	-acağım.
3	-eceğim.

Özet

Kritik düşünme, bir dizi beceri ve kişisel niteliğe dayanan ve bunları geliştiren bir süreçtir. Diğer etkinlik türleri gibi, kritik düşünme de pratik ile ve gerekliliklerin düzgün bir biçimde anlaşılmasıyla gelişir. Bazı insanlar için, bu, detaylara daha fazla dikkat etme ya da gördükleri, duydukları ve okudukları şeylere daha şüpheci bir yaklaşım benimsemek gibi bazı davranış değişiklikleri yapmak anlamına gelebilir. Bazı insanların kritik düşünme teknikleri geliştirmeye odaklanmaları gerekmektedir ve bu kitabın temel amacı da budur.

Diğer bazı insanlar için ise, kritik düşünce becerilerindeki zayıflıklar, eleştiri ile ilgili tutumlardan ve olası sonuçlar ile ilgili duyulan endişelerden kaynaklanmaktadır. Bu bölümde, kritik yaklaşımlara gösterilen tutumsal ve duygusal yanıtlarla ilişkili engeller incelenmiştir. Bazen bu endişelerin giderilmesi için söz konusu engellerin daha fazla farkında olmak ve etkili düşünme yolundaki engelleri tanımak yeterlidir. Bu güçlüklerin sürekli olduğunu fark ederseniz, endişeleriniz ile ilgili olarak bir rehber öğretmenle konuşmanız faydalı olabilir. Onlar, bu tür tepkilere alışkın olabilir ve sizin kişisel koşullarınıza uyan bir çözüm bulmanıza yardımcı olabilirler.

Başarılı kritik düşünme becerileri geliştirmek sabır ve uygulama gerektirebilir. Öte yandan, bunun ödülleri, muhakeme yapma, hatalı akıl yürütme süreçlerini görebilme, seçim yaparken bilgi temelli bir bakış açısından yararlanma ve başkalarını etkileme becerilerinde gerçekleşecek ilerlemelerdir.

Kendi kritik düşünme becerilerinizi kişisel bir ön değerlendirmeye tabi tuttuktan sonra, şimdi belirlediğiniz öncelikler üzerinde çalışmak isteyebilirsiniz. Kritik düşünce becerileriniz konusunda daha önce çalışmışsanız, bu özellikle faydalı bir yoldur. Eğer kritik düşünme konusunda yeni iseniz, doğrudan 2. Bölüm'e geçip, altta yatan düşünme becerilerinizi test etmeniz ve uygulamalar yapmanız sizin için faydalı olacaktır. Ya da, şimdi 3. Bölüm'e geçerek, sonraki bölümleri sıra ile çalışabilirsiniz.